

MĀOMARRĀK ETA KOMUNISMOĀ

Guziok dugu Erdi-Sortaldean gertatzen ari danaren berri. Batean Israel, bestean Suez'ko ur-bidea dala, or dabilzkigu, txiki ta aundi, mokoka etengabean nazioak. Bertako txikiak egur-karreotan ta ain txiki eztiran beste batzuk su-pitzaille.

Europa'r gerratearen ondoren, Turkia'ren menderrria puskatu, ta Inglaterra-Frantzia'k artu zuten eskuetan Erdi-Sortaldeko zartaiaren kirtena. Ez luserorako, ordea. Nasio morroi oiek - Jordani, Siri, Libano, Ejipto, Irak, Iran... - , batak bestearen atzetik, guziak altxa dizute burua, baita morrontza aguro asko astindu ere. Baña gogoak gogo, bearrak aundiago. Nola edo ala biali dituste etzetik, eta orain etxea norik txukundu ta zaindu estaukate. "Tispe-la nai ta bururik ez", orixe da oiei gertatu zaiena.

Graindik ere norbaiten bearra izan ba... Ta belea sarraskira bezelaxe, zeozeren usaira egin digute agertua betiko biak: U.S.A. ta U.R.S.S.'ren atzean ikurtatzen zaizkigan arranoak eta artzak.

Emaille itxuran biak: Eisenhower-dotriña dala-ta, 200 milloi dolar oiei txin-txin-soiñu gorra atereaz James P. Richards Jauna; Errusi berriz, Ejipto ta Siri'kin eskuzabalarena. Ezpainetan "otzok" eskeiñia erabiltzean, beren barnetan "ekatzak." esaten biak.

Egi esan, parregarritzat joko genuke besterik ez-pageneki, bi oien ibilbidea: Sasoz gainezka dauden "gizon-puska" biak "eskola-mutikoeri" laguntza eske!

Asko esan nai du ordea emen eskola-mutiko auen laguntzak. Izugarri nunbait, Sortaldea ta Sartaldea alako alegiñetan dabiltzanean. Zein aldetara etzango ote zaizkigu Mahoma'r nazio auek? Jausiko ete Komunismoaren atzaparreran? "Similis similem quaerit" esan oi da, ta eztakit ba nik...Mahoma'rgoa Komunismoaren anai aiña ezpada ere, lengusu "propio" edo or nunbait ba-dugulakoa ere esan izan dute-ta. Antzak antz, zein bidetatik dabilzkigu nazio oietako erri-agintariak? Zer dio aginpide guzien iturri bear dun erriak?

Bai al du mahomargoak zerikusirik komunismoarekin? Nundik eta norik begirutzen dion ikusi bear, Jakiña da ipar-ameriketarrak darabilten slogana: "Islam'a komunismoaren kontrako eusgarri sendo dugu". Iritzi orren arrazoiak? Gertatzezko zer batzuk alde batera utzita, Mahoma'ren dotriñari dagozkion auexek: Islam'ak Jainkoagan sinisten du: "Ala dugu Jainko ta Mahoma bere iragarle". Marx'targoak berriz munda gusiaren aurrean aitortzen du bere jainkogabetasuna: "Marx-Lenin'en dotriña,edozein erlijioaren aurkako jakintza dugu". Komunismoak familia ukatzen du, erlijioek asmatutako instituzio bat besterik ezpaita bereztat. Islam'ak oster, gizartearen oiñarri bezela baiesten du biziro sendia. Mahomarren artean, aitagoi baten eskubide ta errogetzarekin, beste Abraan bat bezelaxe agertzen zaigu aita.

Kontuan artu bearreko arrazoiak auexek. Biñ artean berezitasun aundia jartzen digute, erre-erroko desberdintza jarri ere. Beste zenbait ikuspegitatik begiruta, ba-dute ordea alkarrekin zerikusi. Batek baiño geiagok baieztutako gauza auxe, mahomar nazioetan eta Errusi'n. Bai, baita Errusi'nbertan ere.

1917'ko matxinada ondoren, bereala ekin zioten komunistak erlijio-kontrako zabalakundeari: "Revolutsiya i Tzerkov" (Matxinada ta Eliza) eta "Naouka i Religiya" (Jakintza ta Erlijioa) zituzten ortarako bi aldizkariak.

1923 arte Islam'aren aurkako ekiñaldiak noizbe-inkakoak izan ziran bakarrik. Komunista alderdiak urte on-tan izandako XII'gn. batzarrean eraiki zuten 1941 arte er-lijio kontrako lanak zuzendu ditun "Jainkogabeko Militan-teen alkartasuna". Baltzu onek eragin zion suari. 1928'tik 1938'ra bitartean batez ere, esku latza erabili zun Erru - si'n bizi ziran - 30 bat milloi mohomarrekin: Koran-eskola itxi, Meskitak ere bai, konzentrazio-lekuetan sartu... Za - kurrarenak eta bost egin zizkieten.

1939'an gerrate-aundia asi zan, eta - somena ga-rrantzi aundiagoko beste arazo batzutan zeukatelako, naiz musulmanak berak agintarien esanetaratu zitzaizkigulako edo... bietatik agian zerbait - bigundu ziran orratik apurren bat jazartzailleak. Ordudanik erlijio-politika be-rrri bat sortu zan, baimentxoren batzuk ematen zitun politi-ka. 1954'an Kruxtxev 'ek emandako erabakiarekin asi zitzai-gun erlijio guzien aurka egiteko jokabide berria: jakintzaz-koa alegia; ez len bezela, odolezkoa.

Indarraren bidez lortu etzutena, bigunkeriz iritxi zuten, dirudinez. Guda-denboran burua makurtu ta komunisten esaneko egin bide ziran mahomar geienak. Orrela dio gai oni buruz lan sakon bat egin duan Vincent Monteil'ek. Beronek dionaz, euneko 1'80'ak bakarrik jarraitzen dute erlijio- -oiturekin. Gaiñetikoak berriz, axala bear-bada mahomar ba-ti dagokiona ta ori badaukate, asko. Ezta arritzekoa beraz, itxurazko islamdar oiek diotena esatea: Komunismoa ta Maho-margoa bat-bera ditugula alegia, bata bestearentzat egiña. "Islam'a gizadi osoaren erlijio danez, ezta iñola ere lan-gille-estadunaren etsai; etsai ez baiña bere oiñarririk na-gusienetako bat izan diteke ta ala bear du izan". Maillarik gabeko gizartea dakarkigutela biek, ala zion 1942'an Baku'n izandako islam-batzarrak; biak dirala orekor, nazioz gain-dizko... ta makilla-pean dagon zakur gizajoaren aiuma larri-tzat jo genitzaken onelako beste esate asko.

Bestela jo oi du kukuak Errusi'tik kanpora. Komu-nismo ta mahomargoaren artean ba-daudela puntu berdiñak, aitortzen dute ori; desberdin diranak ere bai ordea, ba - dauzkatela, laister gaiñeratuño dizute. Guda-Aundia baiño len Londres'en ateratako "Panislamism and bolshevism" libu-

ruan esate baterako, S.M.H.Kidwai'k eun bat orrialdetan ematen ditu bien arteko zerikusiak, eta ondoren beste aintbestetan, berezitasunak. Pakistan'go olerkari buru dugun Muhammad Iqbal'ek ere berebat deriskio: "Bere biotza, dio Karlos Marx'i buruz, sinistun batena dugu; sinisgabe batena ordea, bere burua. Gizartegoak (sozialismoak), gorputzean jartzen ditu soilik begiak: ta ementxe egon okerra".

Islangoa ta komunismoa erabat bereizten dituztenak ere ba-dira. El Kairo'ko Al-Azhar ikastetxe nagusia dugu ontan purrkatuen: bein-da-berritan ezetsi dute ulemak idea oietako liburu-mota: "Komunismoak, deuseztu egiten omen du gizartea... Ez omen dago Islamean komunismorik". "Deabru ber-berarena omen dugu komunismoa": onela zion Lahore'ko (Pakistan) "The Light" errebistak.

Nun egia? Utzi muturrak, ta erdi-bidea daramala ematen du egiak, arremanen bat ba-dutelakoa, alegia. Ta zertan euki arremana? Ezta erreza esaten. Berdintasunik nagusitxoen bezela, auzek izango lirake: eskukotasuna, euki ez euki, berdin zaie bieri. Guziori zaigu ezagun komunismoak alde oni buruz daraman jokaera: asieran bai, eskukotasuna gora ta bera; erria, erriaren aginpidea ba; nor-bakoitzaren eskubideak eskatzen diguten begirunea... Geroak erakutsi du "ale" oien tamaiñua. Eskukotasuna eman!... Zukutu ta bertan ito bai!

Eskukotasunik eza: orixe da Sortaldean beti nagusi ibilli zaiguna. Ta izan ere, nor bere eskuko izan!... Zertarako baiña? Bai al da gose-errian ogi-puxketaren gogorra gozatu ta bigundu dezaken gauzarik? Mahomargoaren tradizioa bera, eskukotasunaren kontrakoa dugu. Musulman pentsalari ta teologariak eskukotasuna ukatze aldera jotzen dute, bai metafisikan, bai pratikan. Bakoitzaren bere eskuko izatea alde batera utzita, "jama'ah" dalako orrekin batizatearen billa dabilta.

Islam'ak, komunismoak bezela, komunitario-gogaia ditu gizarteari buruz. Gizarte-kutsuz jantzita daukazu, bizitzan eta eriotzan, mahomar danaren jokabidea. Beraxe agiri zaigu egunero bost aldiz egin oi dute otoitzean; Meka'ra, beren Uri Santura egiten dituzten erromerietan, urteroko barau-aldian... Bost ajola zaio Islam'ari bere

menpekoen barrunbea; gizarte-erlijio danez, agirikoa besterik espaitu gogean artzen.

Bi oiesaz gainera, onako beste aukerak ere jarri gaitzazke bien arteko antz orren agergarri bezela: Jainko-naiaren agerle dalako musulman jauntxoak, edesti-gertatzearen adierazle dugun marxtar super-gizonarekin daukan zerikusia; gizarte akats-gabe bat, moral-aldaketa auztu ta auzaleko zuzenera eraikiaz jaso ditekela ustea...

Jainkorik eleukaketen Islam baten antzeko, burutik eginda lebilken Islam-aren pareko, ez al dugu orixe komunismoa?, galdetzen du Georges Le Brun Keris-ek Frantziako "Ecclesia"-n. Ortzin zumbait.

o

o

o

Asken urte auztan labe gori biurtu zaigu Erdi-sortaldeak. Suge ixillaren taiuan sartu zan Palestina-lur-aldeetan Israel kokorra, ta gauetik goizera, Sartaldeko altsuen laguntzarekin - auzte gogorrena! - zirti-zarta bizian guziak astindu ondoren, estadu eginda agertu zitzaigun. Etzeuden ortarako arabiarra!

Ordudanik, inguruko nazio guziak - Jordani, Siri, Ejipto, Saudi-ar Arabi, Irak, Iran ...- lenengoak besteak baino amorratuago, norberaren azitze-arazoarekin batera Israel-en kontra egiteko beste ori biakarreratu dute. Auzi oiek garbitzeko asmotan diaute sortua, gero ta ziaitriñagotzen joan dan "Arabi-ar Liga". Ekin eta jarrai, asi ta utzi, egin dituzte alegiñak. Baña alper alperrik. Or dirau Israel-ek, txiki ta gogor, idazteunetako sendotasun aparte-koarekin berberarekin. Eta okerrena: sartu ta bizi, Sartaldekoen laguntzarekin egiten ari dala. Sartalde-arren pekatua da Israel mahomarrentzat. Etziñalde-aren aurjokalaritzat daukate. Ta berez dator onen ondorio jakina: Sartalde usai dariokien edozeren gorrote ta ikusi-eziña.

Polittak aukera, Errusi-k bere sareak zabaltzeko. "Sortaldeak jaun eta jabe izateko, olerkari bear da izan" esan du batean batek. Eta estabil okerrean. Beti euki du Sortaldeak biotz-irudi-sentimena auzi, adimena berriz,

urri. Entzuten diranak, ulermen-bide luzea utzi ta zear-bidez biotzera jo bezin laister, egite biurtzen dira. Olerkari izan bear ordea ortarako! Ta bapo dakite nunbait olerkaritzan komunistak, inor ez bezela baitiardue ortan. "Materi-zalekeria, kolonialgoa, menderrikeria... Orra zer dan arabiar guzientzat Sartaldea..." Agiriak? Begien aurrean dauzka mundu guziak: Israel, Suez, Oman,.. Aski dute olako bi-iru izen aitatzera. Laister dituzu guziak asarre beltzean bor-bor, norbait irentsi naian... Tamalez, alaxe gertatu zaizkigu asko, esan izan dan Errusi-ren "bide-lagun eta apentzearren komunistak".

Egi esan, era askotako elarteak dirala-ta, Erdi-Sortaldea ezker-alderako bideetan barna asi zaigu, bai politikariengan, bai arriagan. Bearbada politikariak ez ainbeste oraindik, Ejipto eta Siri'n ez-ezik. Bi auetan berriz bai. Bi nazio auek aurrera xamar joan zaizkigu, ta apika ez beren erruz.

Aspalditxotik dabilta burruka gorrian - guda naiz beroa, naiz otza izan- Israel eta inguruetako arabiar erriak. Auen artean, Ejipto ortzak geien erakutsi ta iskanbillarik aundienak ateratzen dituna. Gozoe Abdel Nasser dalako jauntxo ori! Ortzak - arotzak nunbait- eta zarratak ikaratzen ez ordea Israel. Eta ala artu zuten Ejipto'ar eta ejiptoar etziran Israel'en aurkalarri guziak sekulako jorraldia. Zortzi-bederatzi bat urteko kontua oraindik au.

Israeldarren metraila-sugarrez eta keez jositako zeru beltz ura burrunba izugarrian gainera zetorkion artan, etzian parregure aundirik eman Nasser'i lur-zoko aietan, ez izkillu ta ez ezer, erbiak bezela kixkurtuta egon bear izateak. Ejipto, izkillu ta gainetiko guda-tresna bearrean zegoen ezer egingo bazan. Nundik edo andik lortu bear ziran.

Egin zuten 1949'an nolabaiteko izkillu-uzte ura. Ta asi zan Nasser bere amesak iritxi gogoz, alegiñak egin. Izkilluak, guda-izkilluak nai zitun albait laisterren, arabiar guziek lotsakizun zuten nazio kaxkar ura bertan birrindu ta apurtzeko.

Deitu zun sartaldatarren ateetan. Ta auek, agin-

itzen ziotela, baiña berak ere zer batzutan itz ematen baldin bazien, bestela ezetz. Nasser'ek berriz garestitxo iritzi. Etzegen bera eskukotasuna iñoren eskuetan uzteko. Orduantxe gertatu zan "eskuzabalarena". Izkilluak? Baita Israel ta bera bezelako beste amar ja ta desegiteko aiña ere. Laister bete zuten eskabidea Txekoeslobaki ta Errusi'k.

Etorri zan gero Aswan'ge aldaparo-kentua . Dulles'ek-eta agindu bai lenengo, gero ordea or konpon uzten sutela. Besteak berriz, taka bertan eskeiña: (eskeiñitan gelditu da baiña): berak lagunduko ziola. Lex egin zun ondoren Suez'koak. Mundu guzia erdi-zoratuta ta geiago ibilli zitzigun. Inglaterra-Frantzi-Israel'ek* jaurti zituzten azkenik Ejipto'ren gain beren guda-mutil eta egazkin talde indartsuak. Eta Errusi'ren "Begira gero jarraitu!" izugarri arekin, gerra-otsak itzali ta trikizio-kee illuna zeruan galdu zaneko, an geneuzkan Nasser-da, Sobiet-ak ondo poliki bereganatuta. Gerostik, nai duana esango du Nasser'ek itzetan, baiña bere egiteak erakusten digutena orixe da: gorroto dula Sartaldeko gizon zuria. Bardintsu, Siri'kin jaso dana ere.

Gaiñetiko nazioak, finxeago dabilta, agintariak bederen. Jakiña, omurasko artu-emanetan diarduten bitartean, etzaie besterik komani ere. "Urre beltz" dalako orrek irabazi makalak ematen dizkio Arabi'ko Ibn Saud erregekoari-ta... Beste nazicetan - Libano, Irak, Iran eta Jordaniñ - nola gauzatu gero darabilzkiten ekonomi-berritze amesak, Ipar-ameriketarren dolarrei eskuetatik jaregiten badiete? Jordani'ko Hussein'ek orain bi urte, arabiarren begiko egin nairik, bota zitun andik, egia da, sartaldetarrak (englandarrak, zeatzago) arabiar lejiaren buru zan Glubb Pacha jeneralaren baitan. Baiña orainago - igazko apirillean - orra mun utzi erazi zion gobernua Siri-Ejipto'ko esker-aldekoekin tratu izkutuetan artuemanda azpi-janean zebillan - Nabulsi lenengo ministroari. Eisenhower-dotriñari espadatxikio ere, izango omen ditu beñipein ameriketar dolarrak-eta, beronek ere eztu gutxi esaten.

Or dauzkagu berriz Bagdad'ko elkargoarekin lotuta lau nazio oiek: Turki, Irak, Iran eta Pakistan.

* Serge ta Merry Bromberger izparringilariak (bai ger-

Sartaldearen aldeko ditugu laurok. Turki zer esanik ez, OTAN'ean bertan ere sartuta baitago. Pakistan'ek berriz, Indostan'en aurrez-aurre bere eskukotasunari eutsi nai badio, bearko zezeri eldu, ta ain zuzen Sartaldearen babespean arkitzen du segurantza. Irak'ek, Noury Pacha Saïd zarrak ba-dirauen artean, Sartaldearekiko adiskidetasun-bidea eramango duala dirudi, Bestalde, ba-du norbaiten bearra, Ejipto atzean utsi ta arabiar jendeen buruzagi izateko go-goak beteko baditu. Jokaera berdin-zamarra Zaratustra'ren erriarena ere. Libano'ri dagokionez berriz, argi ta garbi daukagu: Chamun lendakari jaunak baietzko oso-osoz onartu zun Eisenhower-dotriña.

Ala ta guztiz ere, ba-da mahomar nazio auetan bildur-iturri zaigun zezer, ots, erria. Naiz-ta gobernuak gure gogoko izan, eztugu aartu bear oraingo Erdi-Sortalde'ko bat baiño geiago erri-itsasoaren ugin bat besterik ezta-la; ta itxasoan aize zakarrak eraginda, olatu bigunaren atzetik, ekaitzik beltzena sor ditekela orruka. Arabiar erri auek ezagutu dute Sartaldeko gizonaren menpekotasuna. Ta etzaizkie beingoan osatuko biotzean daramazkiten irain-zauriak. Estute ia kristar-zibilizazio jatorraren berri ez aundirik, ez ttikirik izan. Ezagutu duten apurrak berriz, gogait-egin die, galdua etorri baita oiengana.

Damaigun orain begiralditxo bat erri oietako gizarte-auziari. Agiri al da gosea ta zarpazarra besterik? Inun izatekotan, ementxe daukagu jende xea mizeriak jota. Libano'n esaterako, urteko irabazia - orrela esan bagenezaioko- englandarren lautik batekoa($\frac{1}{4}$) dugu buruko; Ejipto 'n, bostetik bat ($\frac{1}{5}$) ta Arabi'n, amarretik bat ($\frac{1}{10}$). Irak, Iran eta Arabi'k ba-daukate aitz-olios, ugarri - mundu guziko irutatik bat or dugu - oso ugari euki ere. Erriari ordea, estakarkiote onurarik aberastasun oiek.

-tatutakoa beren bi begiz ikusi, ta bai agiri ixillen berri dutela, agiri denez) beren "Les secrets de l'expédition d'Egypte" liburuan diotenez, etzuten nazio auek iru-iruren arteko zerikusirik. Inglatera ta Frantzi Suez'koagatik zi-joazen. Israel berriz, bere aldetik - Frantzi'kin konpon-
du bazan ere,- badaezpadako guda egiñaz.

ARAMCO amerikar aitzolio-lagundiaren txanponekin izango du berriz ere Ibn Saud'ek Kadillak luze dotoreak pillaka eros- teko aña diru, gauzak bere ortan jarraitzen badute bein- tzat. Arritzekoa ordea ori.

Errusi, bere ekonomi ta gizarte-gogaiak munduan barreiatzeko aukera billa dabil, eta ba-daki bat ederra e- mentxe daukana. Ari zaigu alegiñetan; Meka'ra doazen erro- merietan or izango dituzu ortarakoxe trebetutako bere man- datariak, ixillean lan da lan, Asia-erdiko mahomar erkale- tan komunismoak lortu dun kultur-ekonomi aurrerapen izuga- rria goraiatuz; egingo diete ots mahomar nazioeri Errusi' ko gauza arrigarriak - komeni zaizkienak erakutsiaz baña- ikusi ta ikastera etofalditxo bat egin dezaten. 1954'an bertan irurogei ta sei delegazio ziran Mosku'n eta Turkes- tan'en orrela joanda. Ortik sortu ditekena, eztago zertan esanik.

Gaitzerdi alare, arabiar oiek beren erlijioan tinko baleude. Ezta ori ere ordea. Ta Islam'aren zuzendari- ak herak ditugu bear-bada ontan errudun. Mahomar munduko idea-giroaren zuzentzaille bezela dugun Al-Azhar unibersi- dadea, geienean molde zaarrei atrikiegia azaldu oi da bere jokera ta erabakietan. Eztala gauza dirudi, sustraiak tra- dizioaren lur gizenetan euki ta egungo loreak emateko. Ez- ta mirestekoa ala, erlijioa gero ta gutxiago aintzakotzat artzea. Siniste epela du oraingo mahomar gaztediak, epela ez-eze otza ta illa ere bai. Unskeri esten dio beren asa- bak erakutsitakoari. Egoera ontan ez al derizkiogu berez datorren ondorioa, Aita Danielou'k orain bi urte Marruekos' a egin zun joanaldiaren albiste ematean dasaigunari: "Sor eta lor gelditu naiz udara ontan: Islam'aren aldean ori ten- te-indarra daukana komunismoak Marruekos'eko gaztediaren tsat?"

Irabaziko ete komunismoak mahomar jende au? Illun ageri dira odeiak beintzat-eta, bildur izatekoa orrelako zerbait. Geroak esan beza.

Zurutusa'r Joxeba K.

prantziskotarra.